

Despre criza interpretării

dr. Gabriel Caian, judecător,
Judecătoria Craiova¹⁹⁹

Rezumat:

În cauza *Colegiul Consilierilor Juridici din Argeș c. României*, care este punctul de pornire pentru analiza din urmatorul studiu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că rațiunile invocate de autoritățile naționale pentru a refuza înregistrarea societății petente nu erau relevante și suficiente. Mai mult, o măsură severă precum cea a respingerii cererii de înregistrare, luată chiar înainte ca asociația să înceapă a funcționa, pare să contrazică scopul legii și a fost, prin urmare, disproporționată față de scopul urmărit. Luând în considerare acestea, în opinia Curții, ingerința nu poate fi considerată ca necesară într-o societate democratică. A fost încălcat așadar art. 11 al Convenției.

Acest caz ridică probleme mai importante, iar articolul de față încearcă să ofere răspunsuri la întrebarea ce înseamnă în mod curent interpretarea legii pentru practicienii români din domeniul judiciar, care este utilitatea metodelor de interpretare și în ce mod ar trebui un judecător să realizeze interpretarea pentru a emite hotărâri legale și previzibile.

În spatele a ceea ce numim criza interpretării, ca specie a crizei de judecată, vom vedea mai multe cauze, dintre care una crucială constă în deficiențele în studiul dreptului în etapa universitară, în care disciplinele importante, cum ar fi filozofia dreptului, retorica și logica au fost neglijate pentru mult timp.

Abstract:

In the case *The Argeș College of Legal Advisers v. Romania*, which is the starting point for the analysis within our paper, the European Court of Human Rights held that the reasons invoked by the domestic authorities to refuse the registration of the applicant association were not relevant and sufficient. Moreover, such a severe measure as refusal of the request for registration, taken even before the association started operating, appeared to contradict the purpose of the law and was therefore disproportionate to the aim pursued. That being so, in the Court's view, the interference could not be deemed necessary in a democratic society. There had accordingly been a violation of Article 11 of the Convention.

This case raises more important issues to be assessed and this paper will try to provide answers as to what the interpretation of the law currently means for the Romanian practitioners within the judiciary, which is the usefulness of the interpretation methods, and how should the judge make the interpretation in order to render lawful and predictable rulings.

---

¹⁹⁹ Din data de 15 iulie 2009, autorul este detașat la Direcția Agentul Guvernamental pentru

CEDO, în cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

Behind what we call the crisis of interpretation, as a species of a crisis of judgement, we see several causes, of which the crucial one consists of the deficiencies in the study of law at the academic stage, where important disciplines, such as the philosophy of law, the rhetoric and the logic, have been neglected for long.

Keywords: ECHR, the case *The Argeş College of Legal Advisers v. Romania*, the right to freedom of assembly and association, Art. 11 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, interpretation, appeal in the interest of the law, effective way to unify the national jurisprudence

1. Preliminarii

Am ales acest titlu pentru a evidenția că pe lângă crize economice, politice, morale etc. există și crize mai subtile, dar cu efecte deloc de neglijat. Le-aș numi crize ale discernământului. În domeniul juridic acestea se manifestă insidios, pornesc din sistemul de educație care pare că nu mai știe să pună accentele așa cum se cuvine, se manifestă în tehnica legislativă și, finalmente, se reflectă în actul de justiție.

Speța de la care vom porni în scurta noastră analiză este una aparent banală, iar încălcarea articolului 11 (libertatea de asociere) reținută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, nu pare să ridice probleme de ordin general, având datele unui caz izolat. Credem, cu toate acestea, că ar fi câteva lucruri de spus în legătură cu critica ce se face în hotărârea Curții raportat la maniera de interpretare a legii de către judecătorul român în cursul judecării recursului.

2. Cauza *Colegiul consilierilor juridici Argeş împotriva României*

La 8 martie 2011 Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg s-a pronunțat în cauza *Colegiul Consilierilor Juridici Argeş împotriva României*, constatând încălcarea articolului 11 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului,

ce garantează dreptul la liberă asociere. Hotărârea a rămas definitivă la data de 8 iunie 2011.

Datele speței ar fi următoarele: Legea nr. 514/2003²⁰⁰, le-a dat consilierilor posibilitatea să se organizeze în asociații profesionale. Totodată, a fost prevăzut un termen de decădere de 90 de zile pentru constituirea acestor asociații profesionale și pentru adoptarea statutelor lor, termen ce începea să curgă de la data intrării în vigoare a legii²⁰¹.

La data de 4 ianuarie 2004 s-a întrunit Adunarea Generală a Consilierilor Juridici Argeş, care a adoptat statutul ce ulterior, la data de 21 ianuarie 2004, a fost avizat favorabil de către Ministerul Justiției.

La data de 4 februarie 2004, Colegiul a solicitat Judecătoriei Pitești înregistrarea în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor. Printr-o sentință pronunțată la data de 9 februarie 2004, judecătoria a admis solicitarea și, în consecință, a dispus înregistrarea Colegiului Consilierilor Juridici Argeş.

Sentința a fost atacată cu recurs de către procuror, cu motivarea că unele articole din statutul colegiului încălcau prevederile Legii nr. 514/2003, respectiv pe cele ale Legii nr. 51/1995, prin faptul că stabileau pentru consilierii juridici atribuții specifice profesiei de avocat, respectiv pentru că stabileau pentru

²⁰⁰ Legea nr. 514/2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic, publicată în M.Of. nr. 867 din 5 decembrie 2003, a intrat în vigoare la data de 8 decembrie 2003.

²⁰¹ Conform art. 25 alin. 1 din Legea nr. 514/2003, "Asociațiile profesionale se vor înființa și statutele acestora se vor adopta în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi".

colegiu atribuții de organizare a examenelor pentru ocuparea posturilor vacante de consilieri juridici. Baroul Argeș a aderat la recursul formulat de procuror.

La data de 24 februarie 2004, s-a întrunit Adunarea Generală Extraordinară a colegiului, care a dispus modificările de statut convenite, iar la data de 27 februarie 2004 colegiul a solicitat Judecătoriei Pitești să ia act de modificările statutului.

Cu toate că hotărârea prin care s-a luat act de modificările statutului nu rămăsese definitivă²⁰² s-a solicitat respingerea recursului. Totuși, prin decizia civilă din 4 octombrie 2004, Tribunalul Argeș a admis recursul procurorului, a modificat în tot sentința judecătorească din 9 februarie 2004 și, pe fond, a respins cererea colegiului de înregistrare în registrul Asociațiilor și Fundațiilor.

S-a arătat că modificările operate în statut ulterior pronunțării sentinței din 9 februarie 2004, nu pot valida această hotărâre în mod retroactiv.

Curtea a constatat, în urma unei analize a celor trei criterii bine cunoscute, că în speță a existat o violare a dreptului la liberă asociere.

Astfel, Curtea a reținut că restrângerea era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, acela al protejării ordinii publice,

prin împiedicarea intrării în vigoare a acelor dispoziții nelegale din statutul colegiului.

Trecând la analiza celei de-a treia condiții, aceea ca restrângerea să fie necesară într-o societate democratică, Curtea a constatat următoarele:

Tribunalul Argeș, admitând recursul procurorului și respingând cererea colegiului de înregistrare a avut în vedere dispozițiile statutului de dinaintea modificărilor de care s-a luat act prin sentința din 1 martie 2004, definitivă la data de 4 decembrie 2004.

Aici intervine chestiunea interpretării: deși Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 privind asociațiile și fundațiile prevedea numai pentru prima instanță posibilitatea ca, în cazul în care constată neregularități în privința statutului, să stabilească un nou termen în vederea eliminării lor²⁰³, acest lucru relevă intenția legiuitorului român de a oferi reprezentanților asociațiilor oportunitatea să se conformeze tuturor formalităților legale, în cazul în care există deficiențe în faza inițială.

În cazul de față, prima instanță nu a sesizat aceste neregularități, însă pe parcursul judecării recursului, asociația și-a modificat statutul, conformându-se argumentelor procurorului, ce păreau valide.

²⁰² Sentința Judecătoriei Pitești din data de 1 martie 2004 a rămas definitivă prin decizia Tribunalului Argeș pronunțată la data de 4 decembrie 2004.

²⁰³ Potrivit art. 9 alin. 1 din O.G. nr. 26/2000 privind asociațiile și fundațiile, publicată în M. Of. nr. 39 din 31 ianuarie 2000 «În cazul în care cerințele legale pentru constituirea asociației nu sunt îndeplinite, judecătorul, la expirarea termenului prevăzut de art. 8 alin. (2), va cita, în camera de consiliu, pe reprezentantul asociației, punându-i în vedere, în scris, să remedieze neregularitățile constatate până la termenul următor, care nu va fi mai mare de o săptămână». Conform art. 10 din același act normativ: «(1) În situația în care, la termenul fixat, neregularitățile sunt înlăturate, judecătorul, ascultând și concluziile procurorului, dacă este cazul, va lua act despre aceasta prin

încheiere, dispunând înscrierea asociației în Registrul asociațiilor și fundațiilor. (2) În cazul în care neregularitățile nu au fost înlăturate sau, deși legal citat, reprezentantul asociației lipsește în mod nejustificat, judecătorul va respinge cererea de înscriere prin încheiere motivată. (3) Încheierile prevăzute în acest articol se vor pronunța în cel mult 24 de ore de la închiderea dezbaterilor și se vor redacta în termen de cel mult 48 de ore de la pronunțare. »

În plus, potrivit art. 11, încheierea de admitere sau respingere a cererii de înscriere poate fi atacată doar cu recurs în 5 zile. Recursul se judecă cu citarea părților, în camera de consiliu, de urgență și cu precădere.

Înscrierea în Registrul asociațiilor și fundațiilor, în conformitate cu art. 12, se efectuează în ziua rămânerii irevocabile a încheierii de admitere

Având în vedere că legea internă oferă posibilitatea asociațiilor să remedieze neregularitățile în cursul procedurilor de înregistrare, pentru a se evita respingerea cererii lor, *Tribunalul Argeș a pronunțat o decizie în contradicție cu scopul legii*. Mai mult, efectele acestei decizii sunt cu atât mai severe cu cât reclamantul nu a mai avut posibilitatea să se înregistreze, având în vedere faptul că termenul de prescripție pentru a cere înregistrarea expirase.

În consecință, Curtea a statuat că motivele invocate de instanța internă pentru respingerea cererii de înregistrare a Colegiului Consilierilor Juridici Argeș nu au fost relevante și suficiente. În plus, o măsură de refuz a înregistrării, luată chiar înainte ca asociația să își înceapă activitatea, este una disproporționată în raport cu scopul legii interne. De aceea, s-a reținut că a existat o încălcare a articolului 11 din Convenție.

Cum ar fi trebuit să procedeze judecătorul din recurs, în speța prezentată?

Curtea nu stabilește o anumită manieră în care instanța internă ar fi trebuit să procedeze. Ceea ce face, însă, este să constate că admiterea recursului declarat de procuror, cu consecința respingerii cererii de înregistrare, conduce la încălcarea dreptului la liberă asociere. Așadar, soluțiile ce mai rămân în discuție sunt două: (i) respingerea recursului, cu consecința menținerii soluției date de prima instanță, respectiv (ii) admiterea recursului cu trimitere spre rejudecare, urmând ca prima instanță să rejudece cererea de înregistrare pe baza unei situații faptice diferite.

- În cazul primei soluții ar fi vorba de o interpretare a legii conform scopului său, dând relevanță modificărilor de statut, chiar dacă ele au fost operate în timpul judecării recursului, iar nu în timpul judecării cererii în fața primei instanțe, cum cere, la o primă lectură, art. 9 din OG nr. 26/2000 privind asociațiile și

Pentru a fi dreaptă, decizia unui judecător trebuie nu numai să urmeze o regulă de drept sau o lege generală, ci să și-o și asume, să o și probe, confirmându-i valoarea, printr-un act de interpretare reinstauratoare.

fundațiile. În acest sens, judecătorul ar fi putut face o aplicare directă a Convenției europene, în baza articolului 20 din Constituție, constatând că o interpretare diferită ar conduce la o restrângere nejustificată a dreptului.

- În cazul celei de-a doua soluții posibile, aceea a casării cu trimitere, aplicarea directă a Convenției nu ar mai fi fost necesară. Această soluție putea fi întemeiată pe dispozițiile art. 304¹ Cod procedură civilă, conform cărora „recursul declarat împotriva unei hotărâri care, potrivit legii, nu poate fi atacată cu apel nu este limitat la motivele de casare prevăzute în art. 304 (*motive de nelegalitate*, n.a.), instanța putând să examineze cauza sub toate aspectele”. Motivul casării, în acest caz, ar fi fost greșita admitere a cererii de înregistrare la momentul când a fost judecată. Prima instanță, rejudecând, ar fi admis cererea, bazându-se pe noua realitate dată de modificarea statutului, conform exigențelor legii. În acest sens, cererea privind modificarea statutului, introdusă la data de 27 februarie 2004, trebuia conexasă la cererea principală de înregistrare (aflată în stadiul rejudecării), în vederea unei soluționări unitare a cauzei.

3. Comentarii

Această soluție a Curții are la bază imputarea unei erori de interpretare, respectiv nesocotirea scopului legii.

Într-adevăr, instanța de recurs a făcut o interpretare sistematică și a refuzat să ia act de modificările operate în statut, bazându-și decizia pe faptul că textul de lege consacră posibilitatea asociațiilor/fundațiilor de a face aceste modificări numai în cursul procedurilor în fața primei instanțe.

Hotărârea din recurs a făcut abstracție de consecințele pe care o interpretare strictă a textului de lege l-ar produce asupra dreptului însuși la asociere. Nu s-a ținut seama că termenul de 90 de zile stabilit prin lege era unul de decădere, iar admiterea recursului și respingerea, pe fond, a cererii de înregistrare puneau colegiul în imposibilitatea reluării procedurii de înregistrare.

Curtea de la Strasbourg a operat cu instrumentul interpretării teleologice²⁰⁴ și a constatat că scopul textului de lege era acela de a permite unei structuri asociative ce aspiră să se înregistreze ca asociație sau fundație să facă modificările necesare, spre a intra în legalitate, astfel încât să se evite respingerea cererii. Cu atât mai mult cu cât, în cauza de față, procedura de modificare a statutului a fost inițiată imediat după ce procurorul a declarat recurs și a expus motivele pentru care statutul în forma inițială ar fi fost nelegal.

Această speță ne îndeamnă la o reflecție ceva mai generală, în cursul căreia, așa cum anticipam în preliminarii, să ne întrebăm: Ce este o metodă de interpretare? Care este rostul interpretării? Cum trebuie să interpreteze

judecătorul o lege pentru ca hotărârea sa să fie dreaptă și totodată previzibilă?

O metodă de interpretare este – ne spune Istrate Micescu – „o metodă care, punând noțiunile într-o ordine științifică, ceea ce înseamnă, facilitând înțelegerea și ușurând aplicarea – este pentru cel ce interpretează, în raport cu spiritul, ceea ce o mașină este în raport cu brațele. O mașină prelungește și completează puterea brațelor; o metodă întărește și amplifică puterea de pătrundere a spiritului”²⁰⁵. Totodată, în practică s-a statuat că „dacă jurisprudența e obligată a face strictă aplicare a textelor de lege acolo unde sunt clare și precise fără a cerceta motivele legiuitorului, este tot de datoria ei acolo unde textele sunt necomplete și întunecoase, să le completeze și să le interpreteze, punându-le în legătură, nu numai cu principiile de drept dar și cu echitatea care este complimentul firesc al dreptului, soluționându-se astfel încât un drept să-și găsească dezlegarea sa în conformitate cu echitatea”²⁰⁶.

La acest punct cred că nu greșim dacă facem apel la gândurile unui filosof contemporan, cu credința că anumite teme teoretice generale merită repuse în discuție nu doar formal și periferic, ci pornind de la rosturi și fundamente.

Jacques Derrida afirma că „pentru a fi dreaptă, decizia unui judecător trebuie nu numai să urmeze o regulă de drept sau o lege generală, ci să și-o și asume, să o și aprobe, confirmându-i valoarea, printr-un act de interpretare reinstauratoare”²⁰⁷. Ca și cum, la limită, legea nici n-ar fi exis-

²⁰⁴ Pentru mai multe detalii privind importanța acestui principiu în mecanismul convențional de protecție a drepturilor omului, se vedea C. Bîrsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului – comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 16.

²⁰⁵ Istrate Micescu, *Noul Cod Civil și metoda interpretării lui (1939)*, conferință susținută la Facultatea de Drept din Cluj, publicată în anexa 2 din cadrul volumului *Curs de drept civil*, Ed. All

Beck, București 2000, p. 397

²⁰⁶ Tribunalul Mehedinți, 3 martie 1920, citat de Constantin Hamangiu în *Codul Civil Annotat*, volumul I, Ed. All Beck, București 2003, p. 31

²⁰⁷ Jacques Derrida, *Deconstruction and the possibility of justice*, material susținut la Cardozo Law School în octombrie 1989, publicat în volumul *Despre violență*, Ed. Idea Design & Print, Cluj 2004, p. 50

tentă, ca și cum judecătorul ar inventa-o el însuși pentru fiecare caz în parte. Nicio exercitare a dreptății ca drept nu poate fi dreaptă dacă nu constituie o „judecată cu cheltuială nouă” („fresh judgement”)²⁰⁸.

Interpretarea reinstauratoare și liber decidentă a judecătorului cu adevărat responsabil cere ca dreptatea pe care ea o face să nu constea doar în conformitatea cu textul frust, în activitatea conservatoare și reproducătoare a judecătii. Cu alte cuvinte, decizia trebuie să fie deopotrivă reglementată și fără regulă, păstrătoare a legii și suficient de distructivă sau de suspensivă față de lege pentru a fi capabilă, de fiecare dată, să o re-justifice, să o reinventeze, fie și numai prin reafirmarea și prin noua și libera confirmare a principiului ei²⁰⁹.

Aici intervine ceea ce Derrida numește experiența aporiei²¹⁰, a suspendării gata-făcutului, a gata-primitului, pentru ca prin textul legal să poți, cel puțin, să întrevezi dreptatea.

O regulă existentă și codificată nu poate și nici nu trebuie să spună totul²¹¹. Dacă textul garantează o anumită inter-

pretare, aceea nici nu mai e interpretare, iar judecătorul nu este altceva decât o mașină de calculat²¹².

Dar ce se întâmplă în fapt? Cât de serios e privită în prezent misiunea judecătorului de a interpreta legea, măcar pentru asigurarea unei practici unitare?

Revenind la jurisprudența Curții, constatăm că problema interpretării legii în sistemul judiciar românesc a mai făcut obiectul analizei sale, de astă dată prin prisma articolului 6 din Convenție, într-un număr semnificativ de cauze. Astfel, instanțelor românești li s-a imputat încălcarea principiului securității raporturilor juridice prin soluționarea în mod diferit a unor cauze ce ridicau probleme de drept similare și/sau prin neîndeplinirea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a rolului său de garant al aplicării unitare a legii²¹³. Din acest punct de vedere, decizia de inadmisibilitate pronunțată în cauza *Zelca și alții împotriva României* (decizia din 6 septembrie 2011) nu poate fi privită, în opinia noastră, altfel decât ca o excepție ce confirmă regula. Ceea ce s-a constatat în această cauză a fost

²⁰⁸ A se vedea și Stanley Fish, *Doing what comes naturally: change and the rhetoric of theory in literary and legal studies*, Duke University Press, Durham and London, 1989, citat de J. Derrida, op. cit. p. 50.

²⁰⁹ Din acest punct de vedere clasicul principiu *actus interpretandus est potius ut valeat quam pereat* este cât se poate de sugestiv.

²¹⁰ În gr. „suspendarea credinței”, echivalentul „punerii în paranteze”, termen folosit de Husserl pentru a descrie procesul de gândire care suspendă interpretarea naturală a unei experiențe pentru a se concentra pe natura ei intrinsecă sau pe fenomenologia ei. A se vedea, în acest sens, Simon Blackburn, *Dictionar de filozofie*, trad. rom. Ed. Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 352.

²¹¹ La acest punct, îmi permit să amintesc o formulă a profesorului Antonie Iorgovan. Domnia sa sintetiza foarte bine această relație legiuitor/judecător, text de lege/act de interpretare, spunând că „legiuitorul nu face confesiuni”.

²¹² Acest lucru se întâmplă deseori din cauza unui parazitaj inevitabil al mecanicii în justiție. Automatismul pleacă dintr-o necesară iterabilitate

a actelor de judecată (Derrida, *op.cit.* p. 51). Totuși, e de dorit ca această mecanică să fie redusă cât mai mult, în special atunci când ea duce, finalmente, la o restrângere nejustificată a unui drept. Curtea europeană nu încurajează mecanica, ci previzibilitatea (*predictability*), termen ce desemnează o practică unitară (*consistent case-law*) în cauze similare. Ea admite, chiar promovează, interpretările evolutive, atunci când este cazul. Pentru detalii a se vedea C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 17-21.

²¹³ Potrivit jurisprudenței constante a Curții, nerespectarea principiului securității raporturilor juridice – „legal certainty” – duce la pierderea încrederii cetățenilor în sistemul judiciar, în condițiile în care această încredere constituie o componentă fundamentală a statului de drept. Curtea s-a pronunțat în această materie în cauzele *Beian împotriva României* (hotărâre din 6 decembrie 2007), *Driha împotriva României* (hotărâre din 21 februarie 2008), *Tudor Tudor împotriva României* (hotărâre din 24 martie 2009) și, mai recent, în cauza *Ștefănică și alții împotriva României* (hotărâre din 2 noiembrie 2010).

faptul că, în contextul speței, instanța supremă a reușit uniformizarea practicii judiciare pe calea deciziei în interesul legii. Mai precis, Curtea a reținut că mecanismul prevăzut de articolul 329 din Codul de procedură civilă, ca mecanism destinat să rezolve, iar nu să preîntâmpine, problema practicii neunitare, s-a dovedit a fi eficient, din moment ce, într-un interval rezonabil de timp, s-a pus capăt divergenței de jurisprudență privitoare la materia ce interesa în cauză (a se vedea paragraful 15 din decizie).

Găsim de cuviință să subliniem ceea ce riscă să fie trecut cu vederea: Curtea a inserat în argumentarea sa constatarea că *„mecanismul recursului în interesul legii este destinat să rezolve, iar nu să preîntâmpine problema practicii neunitare. Așadar, ceea ce numeam criza interpretării rămâne, în continuare, a fi rezolvată. O imagine mai exactă, din acest punct de vedere, ne-ar putea oferi tabloul propunerilor transmise Procurorului general de către curțile de apel cu privire la „problemele de drept” creatoare de practică neunitară.*

Se pare că interpretarea teleologică - esențială prin prisma dezideratului Curții europene de a garanta în mod concret și efectiv, iar nu doar în mod abstract și iluzoriu, respectarea drepturilor consacrate de Convenție - este privită, deseori, drept artificioasă, subtilitate de care ne putem cu ușurință dispensa. Din acest punct de

vedere, credem că jurisprudența Curții europene ar trebui să fie nu doar pentru legiuitorul român un îndrumar în ce privește limpezimea textelor, ci și pentru judecătorul român o sursă a reînvățării hermeneuticii juridice.

4. Concluzii

În final, avem o întrebare, e drept, retorică: nu cumva începem să culegem roadele minimalizării importanței interpretării în cursul procesului de formare a juriștilor (în special a judecătorilor); nu cumva simțim efectele faptului că teoria generală a dreptului („enciclopedia dreptului” cum se chema odinioară) și filosofia dreptului – pentru a nu mai vorbi de logică și retorică - sunt la noi, de multă vreme, discipline periferice? De altfel, obișnuit fiind cu tratarea juridică în sens tehnicist a problemelor de drept, am avut de câteva ori, scriind rândurile de mai sus, sentimentul inadecvării discursului privind interpretarea și rolul judecătorului pe marginea unei teme legate de „o speță CEDO”. Cred, totuși, că nu am fost atât de inadecvat pe cât mi s-a părut la început, prin prisma unor nefericite reflexe.

Poate că exercițiul interpretării legii ar trebui să-și (re)capete onorabilitatea, să nu mai fie privit ca o sursă de sofisme, arbitrar și inconsecvență, iar judecătorii ar trebui să (re)capete competența interpretării și gustul aporiei...